

Família i fotografia al Collsacabra del segle XX

Jordi Gumí

Associació Amics de Tavertet

Dels propòsits i primers resultats d'aquest treball de recerca ja en vàrem fer un avançament (*Revista d'Etnologia de Catalunya*, n. 20, p. 181) en què definíem l'equip de recerca, el marc ambiental i uns aspectes fotogràfics inicials. A aquest escrit remetem el lector que tingui necessitat de més informació.

La fase que completa la recerca s'ha dirigit, preferentment, a la comunicació oral amb les persones que han posat el material fotogràfic a disposició de qui el vulgui estudiar. Les seves precisions i opinions han estat profitoses per ampliar la interpretació de les imatges i el contingut ambiental. De les seves paraules s'ha extret el clima que defineix formes de vida, evolució, assentament, canvis generacionals i tot el seguit de característiques que una comunitat experimenta amb el pas dels anys.

Les persones que disposen d'un plec d'imatges familiars, han establert un «arxiu» en la memòria que es desperta cada vegada que es renova la seva visió. Això ha estat aprofitat per produir un diàleg enriquidor, acompanyat d'un bon nombre de comentaris col·laterals nascuts de la contemplació d'una fotografia. Com en una cadena on una baula porta a l'altra, sorgeixen

els fets i les vivències que restaven en el record adormit; d'un detall aparentment sense importància emergeix un seguit de sensacions que moltes vegades s'aparten del tema que la fotografia representa. És aquest un valor afegit a aquell que la mateixa imatge enregistrada presenta com a tema de primera visió. A vegades constitueix el complement conductor que permet encaixar situacions personals o familiars en el context de l'altra gent del poble i les seves característiques socials, polítiques o religioses.

Fer la recaptació de fotografies ha estat una tasca relativament fàcil, agraïda i compensadora a causa de la predisposició i en certs casos fins i tot la il·lusió per accedir als racons de l'armari o a la capsa de sabates curulla de les imatges acumulades per l'avi. El procediment ha estat més o menys el mateix; després d'anunciar quin treball estem fent i d'unes provatures encaminades a saber de quin material disposa l'interlocutor, ha existit una bona disposició per remenar calaixos i àlbums per extreure una quantitat d'imatges representatives de cada família o de valor etnològic general. El cas és que, en total, s'han seleccionat i reproduït 1.289 fotografies, amb

unes referències bàsiques que han servit per catalogar-les. En certs casos la bona voluntat ha suplert la informació acurada, perquè, qui recorda els fets d'aquell oncle representat en una fotografia de l'any 1920? O, com es deien les noies aplegades en un grup fotografiat el 1915? Els interrogants solen ser permanents i la fotografia es pren com a consideració de la pròpia imatge en el contingut de la informació d'època, moda, costums o d'altres facetes ben apreciables.

Un miler llarg de fotografies acumulen molta informació. Fent-ne una primera visió ens adonem de la nodrida mostra gràfica, del ventall de temes i de la riquesa informativa que la fotografia ha donat a la nostra civilització. Sense ànim de sobrevalorar-la és ben cert que la possibilitat de fixar en el temps i l'espai uns successos, unes vivències, uns personatges, sense interpretacions de caire subjectiu que els distorsionin, simplement com a notaris del moment, és un fet transcendental únic en la història de la humanitat. Ara bé, de tan habitual, la fotografia no rep la consideració que mereix. Les generacions actuals estan immerses en una visió de formes, realitats plàstiques, signes, senyals, grafismes, en definitiva **imatges** que ho envaeixen tot. Abundor i quotidianitat han omplert els ulls i la ment de manera que l'home actual pensa, en bona part, en clau d'imatge, però no s'adona del fenomen. Cal fer notar que la majoria d'aquestes imatges són fotografies i que quan es parla de les fotografies que un pot tenir a casa, inicialment, surt la resposta: "Oh! No tenen cap valor, són 'només' fotos de família!" No costa gaire fer unes breus indicacions amb prou validesa perquè l'interlocutor

*Una fontada (4-6-1944).
Col·lecció particular
Família Balagué*

prengui consciència de la transcendència històrica, humana i testimonial que té la seva col·lecció que tan poc valora.

Si fem referència a la tasca d'entrevistar persones, d'enregistrar comentaris orals, els preparatius són un xic més complicats que en el cas de recollir fotografies. D'entrada ningú no s'hi ha negat, tothom ha estat disposat a parlar, però... quan, quin dia, a quina hora? Un descobreix que per aquestes contrades hi ha aspectes que es mouen amb un altre mesurador, diferent de la complicació dels moments actuals. Potser la vida d'avui ens impulsa a unes precisions, a una «agenda» que no lliga amb el tarannà, en certs casos no contaminat, del Collsacabra. «Ja ens veurem»; «potser dissabte»; «ara tinc uns dies enfeïnats»; «després de les festes». Finalment, però, amb bona voluntat i constància, tot se soluciona i un es pot esplaïar mantenint un diàleg amb l'àvia Mercè, desgranant la vida de la Maria o evocant records de la Pepita, el Ton, la Dolors, el Francesc, la Josefa i molts d'altres que de mica en mica han anat perfilant

els trets de l'existència, els costums, el treball, el lleure, en aquest racó de la nostra geografia. Després dels seus comentaris, paraula i imatge fotogràfica s'han unit per mostrar-nos la pauta de la vida d'un segle. Del segle xx.

L'últim pas ha consistit en l'agrupament dels resultats previs. Ordenar el material, repassar les fotografies, analitzar els continguts i finalment treure'n uns paràmetres que ens permetin posar mans a l'obra per compaginar una monografia final. El capitulat ordena de forma evident els temes considerats: introducció metodològica, etnografia i imatge, activitat fotogràfica, la fotografia a Catalunya, família i imatge fotogràfica, família i vida quotidiana, anàlisi del material recollit.

Els primers apartats representen una base argumental, de contingut teòric i històric, que són el suport necessari per desenvolupar els temes de caire més analític referents als fenòmens del Collsacabra. L'economia rural, la mobilitat humana. La pagesia i l'empresariat, i altres consideracions prenen personalitat pròpia ajuntant-se amb els

nous signes d'identitat, la cultura actual i el turisme.

A més de la tasca aconseguida, queda una porta oberta per continuar investigant i per continuar fent l'extracció de dades d'un material gràfic que en aquesta recerca ja ha aportat moltes referències i ha fixat diverses constants. El resultat sobre el treball, l'escolarització, l'aprenentatge, el gaudi de la natura, el retrat i el reportatge, el cicle de l'any, els esports i el parèntesi de la Guerra Civil, són uns passos aconseguits que amb tota probabilitat poden ser aprofundits i considerats des d'angles diferents dels que s'han emprat en l'estudi actual.